

Rolnummers : 234 en 245
Arrest nr. 5/92 van 5 februari 1992

A R R E S T

In zake : de beroepen tot gedeeltelijke vernietiging van artikel 48, 1°, a), van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, ingesteld door J.E. Delbouille.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters I. Pétry en J. Delva,
en de rechters J. Wathelet, L. De Grève, M. Melchior, H.
Boel

en L. François,
bijgestaan door de griffier H. Van der Zwalmen,
onder het voorzitterschap van voorzitter I. Pétry,

wijst na beraad het volgende arrest :

*
* *

I. ONDERWERP VAN DE BEROEPEN

In een verzoekschrift van 22 augustus 1990, aan het Hof gezonden bij ter post aangetekende brief van 23 augustus 1990 die op 24 augustus 1990 ter griffie is ontvangen, vraagt de heer Jacques-Emile Delbouille, wonende te Hantes-Wihéries, rue d'Enbas 11, de vernietiging van artikel 48, 1°, a), van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis

- in zover het de artikelen 91, 95, 97, 98 en 112 van hoofdstuk VII van Boek I van het Wetboek van Strafvordering opheft;
- in zover het artikel 93 van het Wetboek van Strafvordering opheft wat het gedeelte betreft "in geval van bevel tot verschijning ondervraagt hij ... ; in geval van bevel tot medebrenging, uiterlijk binnen 24 uren."

Die zaak is ingeschreven onder rolnummer 234.

In een verzoekschrift van 21 oktober 1990, aan het Hof gezonden bij ter post aangetekende brief van 23 oktober 1990, die op 24 oktober 1990 ter griffie is ontvangen, vraagt de voornoemde Jacques-Emile Delbouille

- artikel 48, 1°, a), van de voormelde wet van 20 juli 1990 dat de artikelen 100 tot 104 van het Wetboek van Strafvordering opheft, gedeeltelijk te vernietigen;
- de artikelen 100 tot 104 in het Wetboek van Strafvordering te handhaven.

Die zaak is ingeschreven onder rolnummer 245.

II. RECHTSPLEGING

1. Zaak met rolnummer 234

Bij beschikking van 23 augustus 1990 heeft de voorzitter in functie de leden van de zetel aangewezen conform de artikelen 58 en 59, tweede en derde lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers L. François en H. Boel hebben gemeend dat er ten deze geen reden was om de artikelen 71 en volgende van de vermelde organieke wet toe te passen.

Conform artikel 76, § 4, van de organieke wet op het Hof, is van het beroep kennis gegeven bij ter post aangetekende brieven van 4 oktober 1990, die op 5 oktober 1990 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is in het Belgisch Staatsblad van 6 oktober 1990 bekendgemaakt.

De Ministerraad heeft op 19 november 1990 een memorie neergelegd.

Conform artikel 89 van de organieke wet op het Hof, is een afschrift van die memorie aan de verzoeker gezonden bij ter post aangetekende brief van 27 november 1990, die op 29 november 1990 aan de geadresseerden ter hand is gesteld.

De verzoeker heeft op 28 december 1990 een memorie van antwoord neergelegd.

2. Zaak met rolnummer 245

Bij beschikking van 24 oktober 1990 heeft de voorzitter in functie de leden van de zetel aangewezen conform de artikelen 58 en 59, tweede en derde lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers L. François en H. Boel hebben gemeend dat er ten deze geen reden was om de artikelen 71 en volgende van de vermelde organieke wet toe te passen.

Conform artikel 76, § 4, van de organieke wet op het Hof, is van het beroep kennis gegeven bij ter post aangetekende brieven van 13 november 1990, die op 14, 15 en 19 november 1990 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is in het Belgisch Staatsblad van 17 november 1990 bekendgemaakt.

De Ministerraad heeft op 24 december 1990 een memorie neergelegd.

Conform artikel 89 van de organieke wet op het Hof, is een afschrift van die memorie aan de verzoeker gezonden bij ter post aangetekende brief van 16 januari 1991, die op 18 januari 1991 aan de geadresseerden ter hand is gesteld.

De verzoeker heeft op 15 februari 1991 een memorie van antwoord neergelegd.

Bij beschikking van 16 januari 1991 is rechter P. Martens als lid van de zetel aangewezen ingevolge

de aanwijzing van mevrouw I. Pétry tot voorzitter van het Hof.

3. Zaken 234 en 245

Bij beschikking van 27 maart 1991 heeft het Hof de zaken samengevoegd.

Conform artikel 100 van de organieke wet op het Hof worden de samengevoegde zaken onderzocht door de zetel waarbij de eerste zaak aanhangig is gemaakt en zijn de verslaggevers degenen die, overeenkomstig artikel 68, zijn aangewezen voor de zaak die het eerst bij het Hof aanhangig is gemaakt.

Bij beschikkingen van 16 april 1991 en 2 juli 1991 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest dient te worden gewezen, verlengd tot 23 augustus 1991 en 23 februari 1992.

Bij beschikking van 6 november 1991 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de terechtzitting vastgesteld op 28 november 1991.

Van die beschikking en van de beschikking tot samenvoeging van de zaken is aan de partijen kennisgegeven en zij en hun advocaat of hun vertegenwoordiger zijn van de datum van de terechtzitting op de hoogte gebracht bij ter post aangetekende brieven van 6 november 1991, die op 7 november 1991 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Bij beschikking van 21 november 1991 heeft het Hof de terechtzitting vooruitgeschoven naar 27 november 1991.

Van die beschikking is aan de partijen en hun vertegenwoordigers kennisgegeven bij ter post aangetekende brieven van 22 november 1991, die op 25 november 1991 aan de geadresseerden ter hand zijn gesteld.

Op de terechtzitting van 27 november 1991 :

- zijn verschenen :
de verzoeker bijgestaan door Mr. Decortis, advocaat bij de balie te Luik;
de heer Bertrand, adviseur bij de Kanselarij van de Eerste Minister, voor de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel;
- hebben de rechters L. François en H. Boel verslag uitgebracht;
- zijn Mr. Decortis en de heer Bertrand gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

III. ONDERWERP VAN DE BESTREDEN BEPALING

Artikel 48, 1°, a) van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis bepaalt dat hoofdstuk VII van boek I, dat bestaat uit de artikelen 91 tot 112 van het Wetboek van Strafvordering, wordt opgeheven.

Die artikelen bevatten bepalingen betreffende de bevelen tot verschijning, tot bewaring, tot medebrenging en tot aanhouding ; in de beroepen wordt de opheffing van sommige daarvan aangeklaagd, enkel in zover zij betrekking hadden op de bevelen tot verschijning en tot bewaring.

Artikel 91 bepaalde onder meer de voorwaarden waarin de onderzoeksrechter een bevel tot verschijning kon uitvaardigen.

Artikel 93 verplichtte de onderzoeksrechter die een bevel tot verschijning had uitgevaardigd, de verdachte dadelijk te ondervragen. In zijn beroep (zaak nr. 234) betoogt de verzoeker dat de vernietiging die hij vordert, geen betrekking heeft op de opheffingsbepaling van artikel 93 in zover zij betrekking heeft op het woord "dadelijk".

Artikel 95 schreef de vormen voor waarin de bevelen tot verschijning en tot bewaring dienden te worden opgesteld.

Artikel 97 bepaalde de wijze van kennisgeving van die bevelen.

Artikel 98 bepaalde dat die bevelen uitvoerbaar waren over het gehele grondgebied van het Rijk.

Artikel 100 bepaalde dat de verdachte die gevonden wordt buiten het arrondissement van de officier die het bevel heeft verleend en op een afstand van meer dan vijftig kilometer van de standplaats van die officier, onder de bij dat artikel bepaalde voorwaarden niet noodzakelijk gedwongen zal moeten worden om aan het bevel te voldoen en zal worden

vastgehouden in het huis van arrest, krachtens een bevel tot bewaring verleend door de procureur des Konings van het arrondissement waar hij gevonden is.

De artikelen 101, 102 en 103 bepaalden de wijze van kennisgeving van het dossier door de procureur des Konings die het bevel tot bewaring heeft verleend, aan de officier die het bevel tot medebrenging heeft verleend (art. 101), door laatstgenoemde aan de onderzoeksrechter bij wie hij zijn ambt uitoefent (art. 102) en door deze laatste aan de onderzoeksrechter van de plaats waar de verdachte is gevonden (ten einde die te doen verhoren) en door deze laatste aan de rechter bij wie de zaak aanhangig is (art. 103).

Artikel 104 bepaalde dat de rechter bij wie de zaak aanhangig was, door een bevel tot aanhouding kon bevelen dat de verdachte moest worden overgebracht naar het huis van arrest van de plaats waar het onderzoek werd gedaan.

Artikel 112 bestrafte het verzuim van de vormen die voorgeschreven waren voor de bevelen tot verschijning en tot bewaring.

IV. IN RECHTE

Wat het belang betreft

Standpunt van de verzoeker

- A.1.1.1. *In zaak 234 betoogt de verzoeker dat hij tweemaal het slachtoffer is geweest - een van de gevallen is nog niet volledig afgehandeld - van de systematische weigering van de rechtscolleges om artikel 100 van het Wetboek van Strafvordering toe te passen ; op basis van die bepaling heeft hij de*

geldigheid van de bevelen tot medebrenging die jegens hem werden uitgevaardigd, betwist ; hij heeft een vroeger, huidig en toekomstig belang bij het behoud van het vermoeden van onschuld dat inherent is aan het bevel tot verschijning, aangezien tegen hem verschillende vervolgingen lopen.

A.1.1.2. Bovendien is de verzoeker vervolgd wegens persmisdrijf ; in een geval betoogt hij dat de verjaring aan de zaak een einde heeft gesteld zonder dat een bevel tot verschijning jegens hem is uitgevaardigd ; in het andere geval kent hij de stand van het dossier niet.

A.1.2.1. In zaak nr. 245 vloeit het belang van de verzoeker voort uit zijn middelen. Als weinig bemiddeld persoon heeft hij er belang bij onschuldig te worden geacht, "ex abrupto" zijn verweerrecht tegen een laattijdig bevel tot medebrenging, uitgevoerd op grote afstand, te kunnen uitoefenen, niet verplicht te zijn zich daar te begeven, zijn recht te behouden om inzage te nemen van zijn strafdossier op de griffie van zijn natuurlijk gerecht wanneer hij in een ver afgelegen gerecht moet verschijnen, om gemakkelijk bezoek te ontvangen van familieleden die niet rijk zouden zijn en om een beroep te kunnen doen op een plaatselijke advocaat.

A.1.2.2. Hij heeft ook belang bij de handhaving van de artikelen 100 tot 104 van het Wetboek van Strafvordering als verweermiddelen in een rechtsgeding waarin hij thans partij is voor het Hof van Beroep te Bergen en als waarborg voor de inachtneming van zijn persoonlijke vrijheid :
 "In 1981 reeds werd hij 202 dagen onrechtvaardig vastgehouden met als gevolg de ontwrichting van zijn familie en zijn goederen. Hoewel vrijgesproken, weigerde België hem schadeloos te stellen omdat na zijn vrijspraak tegen hem een vermoeden van schuld bleef bestaan. De zaak sleept zich in Straatsburg langzaam voort onder nr. 15043/89. Hij werd wederom 5 dagen opgesloten in augustus 1987 door toedoen van een onderzoeksrechter die het op hem gemunt had. Het is dan ook omdat hij reeds aan den lijve de onherstelbare en kwalijke gevolgen van een onrechtmatige opsluiting heeft ondervonden dat de verzoekende partij de handhaving vordert van de artikelen 100 tot 104 van het Wetboek van Strafvordering en omdat, buiten die enkele artikelen, het vermoeden van onschuld een mythe is in België vooral wanneer het om arme verdachten gaat."

Standpunt van de Ministerraad

- A.1.3.1. Het belang van de verzoeker zou worden verantwoord door het feit dat zijn rechtssituatie in een discriminerende zin zou worden gewijzigd naargelang hij van een politiek misdrijf of van een misdrijf van gemeen recht zal worden verdacht (zaak nr. 234) of naargelang hij arm of rijk zal zijn (zaak nr. 245).

Dat belang voldoet niet aan de vereisten die voortvloeien uit de rechtspraak van het Hof noch aan de vereisten die voortvloeien uit de rechtspraak van de Raad van State, waarnaar volgens de Grondwet en de bijzondere wetgever moet worden verwezen.

- A.1.3.2. De herinvoering van het bevel tot verschijning of het bevel tot bewaring ingevolge een vernietigingsarrest van het Hof, zou immers voor de verzoeker geen enkel voordeel met zich brengen aangezien hij zich thans niet in een situatie bevindt die een strafvordering in werking zou kunnen stellen en aangezien de onderzoeksrechter niet opnieuw verplicht zou zijn die maatregelen toe te passen.

De verzoeker voert geen enkel concreet element aan waaruit zou kunnen blijken dat de afschaffing van het bevel tot verschijning en het bevel tot bewaring hem thans raakt.

- A.1.3.3. Het feit dat tegen de verzoeker ooit een bevel tot medebrenging - en niet een bevel tot verschijning - zou kunnen worden uitgevaardigd, volstaat niet om aan te tonen dat hij rechtstreeks en zeker zou worden benadeeld in een van zijn persoonlijke belangen.

De vier concrete situaties die door de verzoeker in zaak nr. 234 zijn aangevoerd, zijn ook niet van die aard dat zij van zijn belang doen blijken.

- A.1.3.4. In zaak nr. 245 bewijst de verzoeker geenszins dat de feiten die hij aanvoert, in verband met een zaak die voor het Hof van Beroep te Bergen hangende is, verband houden met zijn beroep. Bovendien zou het verstandiger geweest zijn aan het Hof van Cassatie te vragen dat het, alvorens de zaak naar dat Hof van Beroep te verwijzen, aan het Arbitragehof een prejudiciële vraag zou stellen over de grondwettigheid van de aangevochten bepalingen, mocht zulks het onderwerp van de aanhangig gemaakte zaak zijn.

Het feit dat de verzoeker arm is, biedt geen enkel element dat voldoet aan de voorwaarden die

noodzakelijkerwijze moeten zijn vervuld om van een belang te doen blijken.

Antwoorden van de verzoeker

A.1.4.1. Zijn belang in zaak nr. 234 voldoet aan de voorwaarden die voortvloeien uit de rechtspraak van de Raad van State aangezien, enerzijds, de aangevochten beslissing hem rechtstreeks en zeker in zijn persoonlijke wettige belangen schaadt en hij, anderzijds, uit de gevorderde vernietiging werkelijk voordeel zal halen.

A.1.4.2. Hij betoogt :
 "Over het beginsel zelf van het vermoeden van onschuld heeft de verzoeker tegen de Belgische Staat een rechtsgeding ingesteld bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens... België was van oordeel dat de verzoeker, niettegenstaande hij voor feiten van vóór 24 februari 1980 was vrijgesproken op grond van verjaring en voor feiten van na die datum gewoon was vrijgesproken, niet ten volle had aangetoond dat hij onschuldig was en verondersteld bleef schuldig te zijn zonder recht op schadeloosstelling. Het is dus een verleden dat actueel en individueel blijft."

In tegenstelling met het standpunt van de Ministerraad, is een van de zaken waarin de verzoeker de geldigheid van een bevel tot aanhouding heeft betwist, niet beëindigd : na verwijzing door het Hof van Cassatie heeft het Hof van Beroep te Bergen van die zaak kennis moeten nemen (zitting van 26 december 1990). Het belang om in rechte te treden is dus actueel en individueel en de vernietiging kan voor de verzoeker een concreet voordeel opleveren.

A.1.4.3. De verzoeker heeft een wettig belang om geacht te worden onschuldig te zijn en dus om de vernietiging te vorderen van de wetsbepalingen die de bepaling betreffende het bevel tot verschijning opheffen ; hij wordt door de aangevochten norm zeker en rechtstreeks geraakt. De handhaving van de opgeheven wettelijke instelling en de waarborg van de individuele vrijheid is voor hem een voordeel, ongeacht of het erom gaat tegen hem een bevel tot verschijning dan een bevel tot medebrenging uitgevaardigd te zien, dan wel of het erom gaat de geldigheid van zulk een bevel te kunnen betwisten op basis van de bepalingen betreffende het bevel tot verschijning.

A.1.4.4. In zaak nr. 245 verwacht de Ministerraad het bevel tot medebrenging met de mogelijkheid die de onderzoeksrechter vroeger had om te kiezen tussen het

bevel tot aanhouding en het bevel tot bewaring.
 "Bij toepassing van artikel 100 is het de procureur des Konings die het bevel tot bewaring verleent, en niet de onderzoeksrechter. Dat bevel wordt gehandhaafd als een bevel tot aanhouding qua hechtenis en toezicht door de raadkamer, de kamer van inbeschuldigingstelling enz."

Zulk een houding, die er toe leidt een discriminatie ten opzichte van de armen in stand te houden, maakt deel uit van een meer algemene houding van de regeerders die onder meer tot uiting komt door het niet ten uitvoer leggen van artikel 75 van de wet op het Arbitragehof (rechtsbijstand).

- A.1.4.5. Zijn vordering is hoegenaamd geen *actio popularis* en is gegrond op zijn persoonlijk - materieel en moreel - belang en subsidiair op dat van zijn minderjarige dochter : het vermoeden van onschuld en de humanitaire rechten gewaarborgd bij de artikelen 91 en 100 tot 104 van het Wetboek van Strafvordering zijn zijn persoonlijke eigendom als individu en de afschaffing ervan is een aanslag op zijn waardigheid en op de waarborg van zijn individuele vrijheid.
- A.1.4.6. Het voordeel van de vernietiging van de aangevochten norm voor de verzoeker houdt verband met de verplichting (en niet met de vrijheid zoals de Ministerraad aanvoert) voor de procureur des Konings (en niet voor de onderzoeksrechter - idem) om een bevel tot bewaring uit te vaardigen. De bewering van de Ministerraad als zou de verzoeker zich niet in een situatie bevinden waarin de rechtsvordering ten uitvoer kan worden gelegd, dient door die Ministerraad te worden gestaafd, vermits de verzoeker geen toegang heeft tot de geheime gegevens van de parketten en politiediensten. Trouwens, telkens de verzoeker zich aan politiek activisme waagde, is hij onverhoeds opgesloten onder voorwendsels van gemeen recht.
- A.1.4.7. Wat de zaak betreft die aanhangig was bij het Hof van Beroep te Bergen en waarvan de Ministerraad het verband met het beroep betwistte, kan de verzoeker thans het arrest neerleggen dat op 25 januari 1991 door dat Hof is gewezen ; hij zegt dat hij zich tegen dat arrest in cassatie heeft voorzien omdat het niet op de middelen heeft geantwoord.
- A.1.4.8. Inzake de mogelijkheid voor een rechtscollege om aan het Arbitragehof een prejudiciële vraag te stellen, antwoordt de verzoeker tot slot dat geen

enkele wet zulk een procedure voor een beklagde organiseert : hij betoogt :

"voor een betichte is het onmogelijk een dergelijke vraag te stellen aan een rechtbank van de rechterlijke orde, omdat de artikelen 15 tot 19 van de wet van 17 april 1878 - inleidende titel van het Wetboek van Strafvordering - die rechtspleging niet voorzien ten aanzien van een opgeheven wet die geen contract is waarvan het bestaan wordt miskend (art. 15 en 16) en evenmin een zakelijke titel van eigendom of bezit die een misdrijf uitsluit (art. 17 tot 19).

Er is dus een wet nodig om die prejudiciële vragen te regelen die een betichte mag stellen aan een rechtbank van de rechterlijke orde (in casu een strafrechtbank), omdat verzoeker de wetten niet mag interpreteren (Grondwet art. 28) en geen wetten mag maken. Wanneer een rechtbank Uw Hoog College een prejudiciële vraag stelt, moet zij het op eigen gezag doen omdat het een betichte niet geoorloofd is een dergelijke vraag te richten tot een rechtbank, enerzijds, bij gebrek aan een uitdrukkelijke tekst, anderzijds, overeenkomstig de artikelen 15 tot 19 van de wet van 17 april 1878."

- B.1. Artikel 107ter van de Grondwet en artikel 2, 2°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof vereisen dat iedere natuurlijke persoon die een beroep instelt, doet blijken van een belang om voor het Hof in rechte te treden. Het vereiste belang is slechts aanwezig bij diegenen die door de bestreden norm rechtstreeks en ongunstig in hun situatie zouden kunnen worden geraakt. Daaruit volgt dat de actio popularis niet toelaatbaar is.
- B.2. De habeas corpus is in alle omstandigheden een dermate essentieel aspect van de vrijheid van de burger, dat iedere fysieke persoon die zich op Belgisch grondgebied bevindt er voortdurend belang bij heeft dat de regels betreffende de aanhouding en de terbeschikkingstelling van het strafgerecht de individuele vrijheid waarborgen. Men kan derhalve niet staande houden dat een wet betref-

fende de voorlopige hechtenis slechts die personen aanbelangt die het voorwerp uitmaken of hebben uitgemaakt van een strafrechtelijke procedure. Het is dan ook niet nodig de door de verzoeker aangevoerde elementen betreffende zijn bijzondere persoonlijke toestand te onderzoeken.

De beroepen zijn ontvankelijk.

Wat de ontvankelijkheid van de memories van de Ministerraad betreft

Standpunt van de verzoeker in zijn memories van antwoord

- A.2.1.1. De Ministerraad kan een beroep tot vernietiging indienen maar kan zich niet in de plaats van de wetgevende vergaderingen stellen om een wet te verdedigen - zoals de wet waarvan de vernietiging wordt gevorderd - tenzij hij daartoe van die vergaderingen een wettig mandaat heeft gekregen, dat dan in het dossier moet worden neergelegd. "Bij ontstentenis van zulk een machtiging is de Ministerraad slechts tussenkomende partij in de zaak. De verzoeker stelt vast dat de voorzitters van de wetgevende vergaderingen - voornaamste belanghebbenden - er het stilzwijgen over hebben bewaard. Als zij zulk een machtiging niet hebben gegeven, dient van dat stilzwijgen akte te worden genomen.

Tot besluit : in welke hoedanigheid treedt de Ministerraad op ? Welk is de waarde van zijn tussenkomst vermits hij niet als verdediger optreedt ? Welk mandaat heeft hij eventueel van de wetgevende vergaderingen gekregen om hen te vertegenwoordigen ? Welk is de termijn voor een tussenkomst ?

Die rechtsvragen zouden 'in limine litis' moeten worden geregeld".

- A.2.1.2. In zaak nr. 245 voegt de verzoeker daaraan toe dat de Ministerraad geen enkel belang heeft bij de handhaving van de aangevochten norm aangezien die geenszins invloed heeft op de goede werking van de andere bepalingen.

- B.3. De bijzondere wet van 6 januari 1989 op het

Arbitragehof organiseert, onder meer in de artikelen 76, § 4, 85, 89 en 113, de rechtspleging waarmee de Ministerraad, de Gemeenschaps- en Gewestexecutieven en de voorzitters van de wetgevende vergaderingen in kennis worden gesteld van de beroepen, alsmede van het gevolg dat eraan wordt gegeven, en de mogelijkheid die zij hebben om hun standpunt ter kennis te brengen. De vermelde wet maakt in dat opzicht geen enkel onderscheid tussen die openbare overheden naargelang de aangevochten norm een wet, een decreet of een in artikel 26bis van de Grondwet bedoelde regel is.

De exceptie van niet-ontvankelijkheid, opgeworpen door de verzoeker, kan niet worden aangenomen.

Ten gronde

Standpunt van de verzoeker

Ten aanzien van het bevel tot verschijning

A.3.1. Het bevel tot verschijning is de enige rechterlijke en gerechtelijke handeling die de vermoedens van onschuld en vrijwillige medewerking, geen gevangenneming, werkelijke uitoefening van de rechten van de verdediging en de vrijgeleide omvat, terwijl de gevangenneming inherent is aan de andere bevelen. Het algemeen beginsel van de rechten van de verdediging - dat onder meer is verankerd in artikel 6 van de Grondwet - en dat voortvloeit uit het vermoeden van onschuld dat aan het bevel tot verschijning is verbonden, wordt door de opheffingsbepaling geschonden zonder dat de nieuwe wet in haar geheel die inbreuk op dat beginsel goedmaakt.

A.3.2. Historisch beschouwd is het bevel tot verschijning de opvolger van instellingen die aan de verdachten de mogelijkheid lieten om hun goede trouw en goede wil te tonen ; het liet het vermoeden van onschuld en de noodzaak van de strafvordering samengaan. De grondwetgever van 1831 (art. 9 van het persdecreet van 20 juli 1831) heeft dat bevel gehandhaafd, dat niettemin in onbruik is geraakt, wat "ten overvloede aantoont dat het beginsel zelf van het vermoeden van onschuld nooit intellectueel is opgenomen in de rechtsstudies aan de universiteit, en dat, integendeel, de katholieke inslag van de Mens die noodzakelijkerwijze zondig en schuldig is, in het onbewuste van de Belgische juristen blijft voortbestaan".

Het is niet alleen het vooroordeel van schuld en kwade trouw jegens de verdachten dat de magistraten-onderzoeksrechters ertoe gebracht heeft het bevel tot medebrenging te verkiezen boven het bevel tot verschijning, maar ook de omstandigheid dat hun werk hen verhindert daaraan de nodige tijd te besteden.

De goedkeuring van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden heeft daaraan niets veranderd.

A.3.3. De aangevochten bepalingen, die het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden schenden, roepen een discriminatie in het leven tussen de Belgen, ener-

zijds, en andere Europeanen zoals de Engelsen, de Fransen en de Nederlanders, anderzijds : laatstgenoemden behouden immers het voordeel van een bevel dat het vermoeden van onschuld en de individuele vrijheid verzekert. Voortaan zal de rechter geen andere oplossing hebben dan de gevangenneming, met alle schande die zulks voor de betrokkene meebrengt.

- A.3.4. Artikel 9 van het persdecreet van 20 juli 1831, dat nog het bevel tot verschijning voorschrijft, is niet opgeheven, zodat, in tegenstelling met de andere burgers, zij die van een persmisdrijf of een politiek misdrijf verdacht worden, nog de voordelen van dat bevel genieten. Aldus is er schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, de artikelen 2, 7 en 11, § 1, van de Universele verklaring van de rechten van de mens en 6, § 2, en 14 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Ten aanzien van het bevel tot bewaring

- A.3.5. De aangevochten norm schrijft de opheffing voor, zonder compensatie, van het bevel tot bewaring, het vermoeden van onschuld dat daarmee samengaat, de rechten van de verdediging en de humanitaire rechten van de arme of weinig bemiddelde mensen.

Die norm is de opvolger van oude teksten die de armen beschermden en hen vrijstelden van verschijning voor rechters die zitting hielden op meer dan twee dagen marcheren van hun woonplaats.

- A.3.6. Het door de aangevochten wet opgeheven artikel 100 van het Wetboek van Strafvordering was gegrond op objectieve en redelijke criteria, zoals met name :

- het vermoeden van onschuld ; de verdachte die niet in het bezit gevonden werd van zaken, papieren of werktuigen die doen vermoeden dat hij de dader is van of medeplichtig aan de misdaad, kon niet worden gedwongen te gehoorzamen aan een bevel van medebrenging;
- bijzonderheden in verband met de opsluiting inherent aan het bevel tot bewaring (afscheiding van de andere gedetineerden, geen fouillering, ...) en die het vermoeden van onschuld aangeven;
- de humanitaire rechten en rechten van de verdediging van de kleine luiden, die niet worden gediscrimineerd ten opzichte van de bemiddelde mensen.

A.3.7. Artikel 100 van het Wetboek van Strafvordering was ook een verweermiddel in rechte wanneer het niet werd nageleefd, aangezien de verdachte de mogelijkheid had de geldigheid van een bevel tot medebrenging te betwisten op basis van de opgeheven bepaling. De verzoeker betoogt dat hij zulk een situatie heeft meegemaakt ; de zaak is thans aanhangig bij het Hof van Beroep te Bergen, na verwijzing door het Hof van Cassatie.

A.3.8. De aangevochten wet roept een onderscheid in het leven tussen de rijken en de armen, tot wie de verzoeker behoort. Het gaat om een discriminatie die impliciet gegrond is op het fortuin en in strijd is met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, met de Universele verklaring van de rechten van de mens en met de artikelen 6, § 3, b en 14 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Vastgehouden in het huis van arrest van zijn arrondissement, behoudt de arme verdachte de mogelijkheid zijn familieleden en een plaatselijke advocaat die hij kent te ontvangen, terwijl in een ver afgelegen gevangenis enkel de rijke verdachte zulke mogelijkheden behoudt. Hij behoudt ook de mogelijkheid om te eisen dat het strafdossier te zijner beschikking wordt gelegd op de griffie van een naburig gerecht om zijn verweer voor te bereiden, zonder verplicht te zijn zich te begeven naar een afgelegen gerecht waar de rijke verdachten wel gemakkelijk naar toe kunnen.

A.3.9. Door het vermoeden van onschuld dat aan het bevel tot bewaring verbonden is, op te heffen, schendt de aangevochten wet artikel 6, § 2, van het voormelde Verdrag, doordat het bevel in de andere Europese landen zal blijven bestaan.

Standpunt van de Ministerraad

A.4.1. Het doel van de wetgever was het stelsel van de voorlopige hechtenis in zijn geheel te hervormen via een algemene wetgeving. De voorwaarden voor de toepassing van het bevel tot medebrenging en het bevel tot aanhouding zijn bij die gelegenheid uiteengezet en de grenzen ervan zijn bepaald.

Wat het bevel tot verschijning betreft

A.4.2. Het bevel tot verschijning, dat in onbruik was geraakt omdat het niet werd toegepast, is afgeschaft om de vormen te beperken waarin een beklaagde kon worden gehoord of aangehouden ; in geval van vernietiging van de bestreden wet zouden de

onderzoekersrechteren niet verplicht zijn gebruik te maken van het bevel tot verschijning. De vroegere wetgeving opnieuw invoeren zou ertoe leiden dat de waarborgen die in de nieuwe wet zijn opgenomen, worden afgeschaft en dat bijgevolg een nieuwe veroordeling door het Europees Hof van de Rechten van de Mens mogelijk is.

A.4.3. Wat de bestreden discriminatie betreft tussen de personen die worden verdacht van een misdrijf van gemeen recht en de personen die worden verdacht van een politiek misdrijf of een persmisdrijf, heeft de wetgever, die het probleem onder ogen heeft gezien, eerst op een algemene manier het probleem van de voorlopige hechtenis willen regelen om vervolgens, in het licht van de wet van 20 juli 1990, de specifieke wetgeving, zoals die betreffende de douane- en de persmisdrijven, aan te passen. De verschillende aard van de persmisdrijven - gebonden aan de door de Grondwet gewaarborgde persvrijheid - en van de misdrijven van gemeen recht verantwoordt bovendien een andere werking van het strafgerecht.

A.4.4. Inzake de discriminerende situatie die in België zou bestaan ten opzichte van andere Europese landen, kunnen de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet niet worden onderzocht door rechtssituaties van verschillende landen onderling te vergelijken en door verschillende behandelingen van identieke situaties die door verschillende rechtsorden worden geregeld, te vergelijken. Het zou slechts anders zijn mocht het - en zulks is ten deze niet het geval - gaan om een discriminatie in de erkenning van een recht dat is voorgeschreven door een internationale akte die rechtstreeks in het Belgisch recht van toepassing is, voor zover de criteria voor de toepassing van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet zouden zijn in acht genomen.

Ten aanzien van het bevel tot bewaring

A.4.5. Dit bevel tot bewaring kan leiden tot een historische discussie die de Ministerraad niet wenst aan te gaan.

Hij legt er nochtans de nadruk op dat sedert de wet van 20 april 1874 betreffende de voorlopige hechtenis er geen onderscheid meer bestaat tussen het bevel tot aanhouding en het bevel tot bewaring : volgens zowel de rechtsleer als de rechtspraak kan enkel een bevel tot aanhouding, afgeleverd door een onderzoeksrechter, een verdachte van zijn vrijheid beroven - enkel het geval van een zieke, gekwetste of niet te vervoeren verdachte kon nog

worden overwogen.

- A.4.6. Het argument dat het vermoeden van onschuld verbonden aan elke procedure die de veroordeling van een verdachte voorafgaat, sterker zou zijn bij een bevel tot bewaring dan bij een aanhoudingsbevel, wordt fundamenteel betwist.
- A.4.7. Tot slot kan er geen enkele discriminatie zijn, aangezien de nieuwe bepalingen betreffende het bevel tot aanhouding de naleving van het gelijkheidsbeginsel en van de rechten van de mens voor alle personen, ongeacht hun sociale toestand, waarborgen.

Antwoord van de verzoeker

Wat het bevel tot verschijning betreft

- A.5.1. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft nooit de beginselen die aan het bevel tot verschijning ten grondslag liggen, veroordeeld. Biedt de nieuwe wet waarborgen ten aanzien van het bevel tot aanhouding, dan schaft zij die af ten aanzien van het bevel tot medebrenging en het vermoeden van onschuld.

Ten aanzien van de gedeeltelijke handhaving (afschaffing van het woord "dadelijk") van artikel 93 van het Wetboek van Strafvordering, gevorderd door de verzoeker, betoogt die :

"Men kan niet oordelen over de toekomstige houding van de onderzoeksrechters in zover artikel 93 gedeeltelijk zou worden opgeheven, zodat de termijn voor de ondervraging niet meer zou worden beperkt. De verzoeker beweert dat er intelligente onderzoeksrechters zijn die gevoelig zijn voor de omzichtigheid die de eer van een burger verdient, die zich door de partijen en de politieke macht niet zullen laten zeggen hoe zij zich dienen te gedragen."

- A.5.2. In tegenstelling met de voorschriften van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet en 6, § 2, en 14 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, is er geen gelijkheid meer tussen de burgers die worden verdacht van een misdrijf van gemeen recht en degenen die worden verdacht van een persmisdrijf. Artikel 18 van de Grondwet voorziet in een afwijking inzake het gerecht waar een zaak aanhangig moet worden gemaakt, maar niet inzake het misdrijf zelf, dat een misdrijf blijft.

Een wijziging van het persdecreet in het licht van de aangevochten wet laat veronderstellen dat de rechten van de verdediging van de kleine man en

het vermoeden van onschuld praktisch tot niets zullen worden herleid. De aandacht van de wetgever zou eerder moeten uitgaan naar artikel 339 van het Strafwetboek (verberging van een misdadiger) op basis waarvan de verzoeker in 1988 is veroordeeld ; hij acht het in strijd met artikel 14 van de Grondwet dat de vrijheid van godsdienst waarborgt, in zover de gastvrijheid en het recht op asiel voor de evangelische protestanten geen grenzen hebben.

Ten aanzien van het bevel tot bewaring

- A.5.3. De verzoeker betoogt :
 "(...) dat de wet van 20 april 1874 betreffende de voorlopige hechtenis alleen betrekking heeft op het bevel tot aanhouding en de vroegere mogelijkheid van de onderzoeksrechter een bevel tot bewaring te verlenen, heeft afgeschaft. Die wetgever heeft niet geraakt aan de artikelen 100 e.v. van het Wetboek van Strafvordering, wat hij zou hebben gedaan indien hij het bevel tot bewaring had willen afschaffen.

Dat bevel, bedoeld in artikel 100 van het Wetboek van Strafvordering, is een verplichting voor de procureur des Konings en een onderzoeksrechter heeft in geen geval een recht van inzage op de in dat artikel geregelde procedure. (...)

Gesteld dat de wetgever het in artikel 100 van het Wetboek van Strafvordering bedoeld bevel tot bewaring had willen afschaffen, kan de Ministerraad dan verklaren waarom de wetgever van 1967 het niet gedaan heeft toen hij dat artikel 100 gewijzigd heeft door de wet van 10 juli 1967, artikel 1, 58° en 249° ? Kon de wetgever van 1990 artikel 100 van het Wetboek van Strafvordering opheffen zonder te verklaren ook artikel 1, 58° en 249° van de wet van 10 juli 1967 op te heffen ? Er kan geen sprake zijn van impliciete opheffing."

De commentaar in de rechtsleer waarnaar de Ministerraad verwijst, is niet relevant : de "Pandectes" wijzen er integendeel op dat artikel 100 van het Wetboek van Strafvordering een gunst is voor de beklaagden.

- A.5.4. De verzoeker verduidelijkt nog :
 "Het is evident dat de nieuwe bepalingen betreffende het bevel tot aanhouding toepasselijk zijn op het bevel tot bewaring bedoeld in artikel 100 van het Wetboek van Strafvordering gedurende de eerste 5 dagen van de handhaving van dat bevel en indien het later gehandhaafd wordt door een

raadkamer of een kamer van inbeschuldigingstelling. Niets belet dus dat de bestreden norm vernietigd wordt en dat de artikelen 100 tot 104 van het Wetboek van Strafvordering bijgevolg gehandhaafd blijven. Verzoeker volhardt in alle middelen van zijn verzoek."

- A.5.5. *Tot slot heeft de wetgever het door de opheffen bepalingen gewaarborgde oude evenwicht tussen de arme verdachten en de rijke verdachten verbroken ten nadele van de eerstgenoemden en zonder nadeel voor de laatstgenoemden.*

Ten aanzien van de aangevoerde discriminatie tussen beklaagden van een misdrijf van gemeen recht en beklaagden van een politiek misdrijf of een persmisdrijf

- B.4. Volgens de verzoeker zou de opheffing van de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering die betrekking hebben op het bevel tot verschijning, een discriminatie in het leven roepen tussen beklaagden van een misdrijf van gemeen recht en beklaagden van een politiek misdrijf of een persmisdrijf. Eerstgenoemden zouden het voordeel van het vermoeden van onschuld verliezen dat volgens de verzoeker verbonden is aan het bevel tot verschijning (A.3.4. en A.5.2.).
- B.5. In de mogelijkheid om een bevel tot verschijning uit te vaardigen is wel degelijk voorzien bij artikel 9 van het persdecreet van 20 juli 1831, maar niet door de bepalingen betreffende de politieke misdrijven.
- B.6. De grondwettelijke regels van de gelijkheid der Belgen voor de wet en van de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen bepaalde categorieën van personen zou worden ingesteld, voor zover voor het criterium van onderscheid een objectieve en redelijke

verantwoording bestaat. Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld met inachtneming van het doel en de gevolgen van de bestreden maatregel alsmede van de aard van de in het geding zijnde beginselen ; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat de aangewende middelen redelijkerwijze niet evenredig zijn met het beoogde doel.

B.7. De verzoeker preciseert niet en het Hof ziet niet in dat het vermoeden van onschuld inniger zou verbonden zijn aan het bevel tot verschijning dan aan de overige handelingen waarin door de wetgeving op de voorlopige hechtenis is voorzien. De persmisdrijven zijn, sinds 1831, onderworpen aan bijzondere regels die trouwens zijn opgenomen in een afzonderlijke wetgeving. Toen de wetgever een globale oplossing wilde geven aan het probleem van de vrijheidsberoving vóór de berechting (Gedr. St. Senaat, 658-1 (1989-1990), p. 1), kon hij oordelen dat de tussen de betrokken stelsels bestaande verschillen de handhaving van het instituut van het bevel tot verschijning bij persmisdrijven verantwoorden ; zulk een beoordeling is des te minder vatbaar voor kritiek daar het bevel tot verschijning zich reeds in het Wetboek van Strafvordering (artikel 91) voordeed als een loutere mogelijkheid voor de magistraat en niet, zoals in het persdecreet, als het enig te hanteren middel om in te grijpen wanneer de in artikel 9 van dat decreet vermelde voorwaarden zijn vervuld.

B.8. Het verschil in behandeling dat uit de aangevochten bepaling voortvloeit, is gegrond op een objectief onderscheid tussen twee categorieën van rechtzoekenden. Nu de genomen maatregel niet

onevenredig is met het door de wetgever nagestreefde doel, is het gekritiseerde onderscheid niet in strijd met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet.

Ten aanzien van de andere argumenten die worden
aangebracht door de verzoeker

B.9. De verzoeker voert aan dat het afgeschafte instituut van het bevel tot verschijning het vermoeden van onschuld impliceerde en dat het eveneens verdwenen bevel tot bewaring de mogelijkheid bood de verdachte, wanneer hij ver van het arrondissement van het strafonderzoek werd aangetroffen, ter plaatse vast te houden, zodat zijn naaste familieleden en een door hem gekende advocaat hem zouden kunnen bezoeken zonder dat dit voor hem ondraagbare kosten zou meebrengen. Volgens hem heeft de opheffing, bij de wet van 20 juli 1990, van de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering betreffende die bevelen derhalve tot gevolg dat er discriminaties worden in het leven geroepen ten opzichte van degenen die er het genot van zouden kunnen hebben, in strijd met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet.

B.10. Het gaat niet op te stellen dat een nieuwe bepaling het gelijkheidsbeginsel en het verbod van discriminatie zou schenden om de enkele reden dat zij een oude bepaling opheft die ermee in overeenstemming zou zijn. De door de verzoeker aangevoerde grieven steunen niet op een precieze vergelijking van de regels die zijn vastgesteld door de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, met de opgeheven regels, doch enkel op een beoordeling van afgeschafte instituten. Het middel kan niet worden aangenomen,

nu het niet aanduidt in welk opzicht de nieuwe regels op zich de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet zouden schenden.

OM DIE REDENEN,

HET HOF

verwerpt de beroepen,

Aldus uitgesproken in het Frans, in het Nederlands en in het Duits, conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 5 februari 1992.

De griffier,

De voorzitter,

H. Van der Zwalmen

I. Pétry